

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. I. In quibus Actor, & Reus jure pari, vel dispari uti soleant?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

ARTICULUS VI.

De alijs observandis à Judice, & partibus in iudicio.

140. **A**Nte resolut. not. litigantes coram Judice in iudicio dici *partes*, vel quòd apud Judicem desiderium suum exponant, quemadmodum in actionibus partes dicuntur personæ, quæ ad alium loquuntur. Unde Cicero: Tibi dedi partes Antiochenas, mihi sumpsi Philonis; vel, quòd consistant ab utraque parte Judicis, tanquam mediatoris, qui plerumque medio nobilioreque loco sedet, litigatoribus ad utrumque latus rejectis, ut ostendat, quòd, sicut Diameter suis se dimensionibus secat, & ab angulo ad angulum mediam figuram dividit, ut utrumque spatium relinquat æquale: ita Judex in neutram partem debeat esse propensior; ut dicitur *L. ubi*, C. ad *L. Cornel. de falsis*. Unde Judex in omnibus, quoad partes coram se litigantes, æqualitatem servare debet, nisi vel culpa alterius aliud exigat, aut æquitas, pro altero intercedens, favorem suadeat. Unde etiam ipse Legislator in omnibus ferè rebus, causâ æqualitatis servandæ, parem constituit litigatorum conditionem. *Judex enim iniquus est, qui (ex se, & affectu privato) aut invidet, aut favet.*

§. I.

In quibus Actor, & Reus jure pari, vel dispari uti soleant?

141. **R**esp. licet in obscuris Reo potius favendum sit, quam Actori; & jura proniora sint ad absolvendum, quam condemnandum; adeoque Reus videatur jure dispari gaudere, ac faventiori; certos tamen casus esse, in quibus etiam eodem jure gaudet Actor. Nam. 1. sicut Actor de dolo actionem intendere non potest, si aliam actionem habet, *L. 2. C. de dolo*: ita & Reus de dolo excipere nequit, si alia ei competit exceptio; gloss. in *L. 1. ff. de dolo*, §. *ait prator*. Secundò, sicut, si actio injuriarum civilis, vel criminalis intentatur, specificari debet locus, & tempus delicti admitti, *L. libellorum*, ff. de accusat. ita quoque & Reus, si de crimine alterius excipiat, & loci temporis designationem

Tqm. II.

facere tenetur; *c. presentium*, in fin. de test. Tertiò, sicut Actor debet aptè actionem suam proponere, & pertinenter; sic & Reus debet aptè proponere suam exceptionem; quia ineptam, & impertinentem exceptionem æquè rejicit, & dilacerat Judex, atque ineptam actionem; *L. 2. §. ff. si mentor falsum modum dixerit, c. examinata*, de judic. l. 1. §. *Labeo*, ff. de fluminibus. Quartò sicut Actor gravatur onere probandi id, quod intendit, *L. Actor*, C. de probat. ita & Reus exceptionem suam probare debet; *L. 1. ff. de except. Quintò privilegium concessum Actori, censetur etiam Reo concessum esse, L. fin. C. de fruc. & lit. expens. L. in sacris*, C. de proxi. sacro. serin. Et denique sicut Reus tenetur satisfacere *de iudicio sibi*, Authent. *offeratur*, C. de litis contest. ita & Actor *de lite proseguenda*; Authent. *generaliter*, C. de episc. & cleric.

Quia tamen Reus petitione Actoris gravatur, & iste illum sæpius imparatum aggreditur omnibus ad intentionem suam plerumque instructus; in pluribus jura Reo conditionem disparè statuunt. Primò enim Reus non tenetur quidquam petere, vel concludere; secus Actor; unde si ex facti serie, etiam benè narrata, malè concludat, non raro rejicitur; quia Judex non respicit tam narrata, quam conclusionem, quâ aliquid per Actorem à Reo petitur; secundò, Reus non tenetur exceptionem, quam opponit Actori, tradere in scriptis, *L. scire*, §. *oportet*, ff. de execut. Tit. nisi vel consuetudo id exigat; vel interponatur in electionibus, ut dicitur *c. constitutum*, de elect. vel objiciat exceptionem pecuniæ non numeratæ, per *L. in contrahentibus*, C. de non num. pecun. tertiò, Reus se ex nova causa tueri potest, modò ante prolationem sententiæ jus aliquod, quò se defendat, ei supervenerit, *L. si constan- te*, §. *fin. ff. solut. marr.* Actor contra non potest juvare intentionem suam ex jure, quod ei post litem contestatam supervenit. Etenim si tanquam hæres hereditatem petat, & tempore litis contestatæ hæres non fuit, non proderit ei ad victoriam, si ante sententiæ à verò hærede hereditatem emat, *L. non videtur*, ff. de jud. Sed secus est, in Reo.

Quartò Reus potest doli mali exceptionem Actori objicere, eumque dolum, se ex

F 2

Acto;

Actoris ipsius rationibus, aut instrumentis probaturum affirmare, adeoque eorum editionem officio Judicis implorare, ut sibi imputet Actor, qui adversus proverbium crabones excitavit; *L. non est novum, C. de edend.* sed id e contra minimè Actori permissum est, lib. 1. *L. qui accus. cod. tit.* Quintò si Reus possidet immobilia bona, relevatur ab onere satisfaciendi, *L. sciendum, ff. qui satisf. cogant.* Actor verò etsi immobilia possideat, eo tamen onere non eximitur. Sextò ad defendendum Reum, quilibet etiam extraneus admittitur sine mandato, dummodo satisfacet de iudicato solvendo, *L. unica, C. de satisf.* Et in simili videmus, quòd unusquisque possit pro Reo, capitis damnato, etiam invito, & reclamante, appellare: quia (inquit Ulpianus) *non est audiendus perire festinans; L. non tantum, ff. de appellat.* Ex parte verò Actoris non admittitur procurator sine mandato, etiam si de rato cavere velit, *L. 1. C. de pro. L. non solum, ff. cod.* nisi fortè fuerit conjuncta ejus persona; *L. non solum, ff. solut. matr.*

143. Septimò, in causis criminalibus accusatori non dantur, nisi duæ dilationes: Reo verò tres conceduntur, *L. fin. ff. de feriis.* Octavò, Actor de calumnia tenetur; Reus non tenetur, *L. 1. ff. ad Turp.* sed satis est, quòd in expensas litis condemnatur; Alciatus in *L. sub pretextu, C. de transactionibus.* Nonò, si Reus abest, Judex constituit procuratorem, per quem defendatur; Actor verò si abest, hunc favorem non habet, debuit enim quempiam relinquere, per quem causa ejus peragatur, *L. si quando, C. de procurat.*

Decimò, quæ sunt temporalia ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum. Undecimò, Reus contrarias exceptiones objicere potest, *L. pure, q. fin. de except.* Actor verò contraria allegans repellitur, *L. nemo prohibetur, ff. illo tit.* Duodecimò, Actor si successerit in jus alterius, & succumbit, non excusatur ab expensis: Reus excusatur, *L. 2. C. de furtis.*

144. Decimotertio, si morti vicinus vel aliquem accuset, vel eum debitorem suum esse professus sit: nullum ea confessio præjudicium facit; e contra si aliquem excuset, & sibi satisfactum esse à debitore confessus est, proderit confessio ad absolutionem; Bartolus in *L. qui in alterius, ff. eod.*

Decimoquartò, Reus, qui in veritate justam causam habet, per fraudes se defendere potest; Actor non potest, Authent. *quod attinet, C. de probat.* Decimoquintò, Actor non impetrat condemnationem contra Reum in criminali causa, nisi habuerit probationes luce meridianâ clariores, *L. fin. C. de probat.* quia ubi majus est periculum, ibi cautius est agendum, *c. ubi majus, de elect.* Reus tamen absolvitur ex sola præsumptione, etiam si plenâ probatione convictus sit; ex his patet, in quibus Actor & Reus conveniant; in quibus disconveniant, ex plurium Doctorum consensu.

§. II.

De Reo citando.

Citatio, ut accipitur ex *L. 1. ff. de in jus vocand.* rectè dicitur: *in jus vocatio.* Apud Sylvest. V. *cod. est vocatio juridica ad Judicis conspectum:* & quadrupliciter fieri potest. 1. per nuntium, vel literis citatoris; 2. per præconem. 3. per edictum: 4. juris dispositione. Fieri autem debet citatio *tribus edictis, vel ex causa uno peremptorio,* quod tantum debet temporis continere, quantum tria, nisi argeat necessitas. Jurisconsulti varia ponunt citationum genera: quædam enim *verbalis* est, quâ præco vel voce, vel edicto quem vocat in jus: *realis*, quæ fit, cum personaprehenditur, & in jus ducitur, vel in carcerem detruditur. Alii ponunt duo citationum genera; unum *privatum*, quod personæ, vel domicilio fieri solet: alterum *publicum*, quod publicè fit per compita sonatubæ. Apud Sanchez *lib. 8. matr. D. 28.* reperitur citatio *anomala & circumducta.* Anomala (ut idse exponit *n. 15.*) est, quam absque Judicis autoritate facit creditor debitori fugitivo. Circumducta, quamvis ille afferat *n. 17.* & non explicet, videtur esse illa, quæ ab initio extitit, sed jam deleta est. Nam circumducere est inducere, ac delere. Hinc circumduci causa dicitur, cum ob id, quia deserta est, ejus nomen ex causarum albo eximitur, *L. 6. C. quom. & quan.* his præmissis:

Quæres. 1. an, qui impediunt, ne citari possint, citandi sint per edictum? *citatio per edictum,* est ea, quâ quis, cum alio modo non